

KOLIN MEKALOU

ANTONIJE I
KLEOPATRA

KNJIGA II • Kraljica zveri

Prevela
Žermen Filipović

■ Laguna ■

Naslov originala

Colleen McCullough
ANTONY AND CLEOPATRA

Copyright © 2007 by Colleen McCullough
Translation copyright © 2015 za srpsko izdanje, LAGUNA

Poslednji deo serijala *GOSPODARI RIMA* Kolin Mekalou

Prethodne knjige:

PRVI ČOVEK RIMA
VENAC OD TRAVE
FORTUNINI MILJENICI
CEZAROVE ŽENE
CEZAR
OKTOBARSKI KONJ

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

ANTONIJE I KLEOPATRA

Knjiga II – Kraljica zveri

SPISAK MAPA

Antonijev marš na Fraaspu	32
Rimske provincije	64
Kleopatrin Egipat	196
Bitka kod Akcija	308

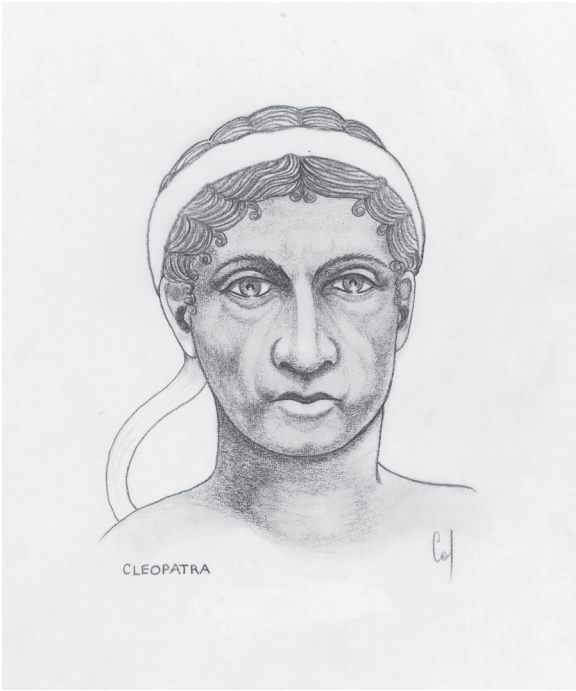
SADRŽAJ

Četvrti deo		
Kraljica zveri od 36. do 33. godine p. n. e.		9
Peti deo		
Rat od 32. do 30. godine p. n. e.		239
Šesti deo		
Preobražaj od 29. do 27. godine p. n. e.		423
O autorki		441

ČETVRTI DEO

KRALJICA ZVERI

Od 36. do 33. godine p. n. e.

KLEOPATRA

Na januarske none i uprkos neobično oštroj zimi Kleopatra i Cezarion su stigli u Antiohiju. S dvostrukom krunom, u nosiljci, Kleopatra je sedela kao Fontejeva lutka, oslikanog lica, odevena u fino nabrani beli lan, vrata, ruku, ramena, struka i stopala bleštavih od zlata i dragog kamenja. Noseći vojničku dvostruku krunu, Cezarion je jahao vatrenog konja, crvenog kao što je bog rata Montu, lica oslikanog crvenom bojom, odeven u egipatski faraonski oklop od lana i zlatnih pločica. Ovakvu povorku, sastavljenu od hiljadu kraljevskih stražara u purpurnim tunikama i srebrnim oklopima, službenika i činovnika na ukrašenim konjima i kraljevske nosiljke pored koje je jahao Cezarion, Antiohija nije videla još otkako je Tigran bio kralj Sirije.

Antonije se posvetio određenom cilju. Priznajući da ima istine u Fontejevoj tvrdnji da je guvernerova palata bila karavansko svratište, savnio je sa zemljom susedne zgrade i sazidao smeštaj kakav, mislio je, priliči egipatskoj kraljici.

„Nije aleksandrijska palata“, rekao je obilazeći je s Kleopatrom i njenim sinom, „ali je daleko udobnija od stare.“

Cezarion je bio ozaren, a jedino što ga je žalostilo bila je činjenica da je porastao isuviše da bi ga Antonije nosio u naručju. Obuzdavajući se da ne skakuće, koračao je svečano i pokušavao da deluje kraljevski. Nije to bilo

previše teško sa svom onom groznom bojom. „Nadam se da postoji kupatilo“, kazao je.

„Spremno je i čeka, mladi Cezare“, odvratio je Antonije uz osmeh.

Njih troje se nisu ponovo sreli do popodneva, kad je Antonije priredio večeru u novoj trpezariji gde su se još osećali mirisi maltera i raznih boja upotrebljenih da se goli zidovi ulepšaju slikama Aleksandra Velikog i njegovih najbližih vojskovođa, prikazanih na konjima. Kako je bilo isuviše hladno da se otvore zasuni, upaljen je kâd ne bi li odagnao smrad. Kleopatra je bila isuviše uljudna i ravnodušna da bi išta rekla, ali Cezarion se nije podjednako ustezao.

„Ovde smrdi“, rekao je smeštajući se na sofu.

„Ako je nepodnošljivo, možemo otići u staru palatu.“

„Ne, za nekoliko trenutaka to više neću primećivati, a isparenja više nisu otrovna.“ Cezarion se nasmejao. „Katul Cezar je izvršio samoubistvo zatvorivši se u tek okrećenu sobu s desetak mangala i zapušio sve otvore kako ne bi spolja ulazio vazduh. Bio je prvi rođak mog pradede.“

„Proučavao si rimsku istoriju.“

„Naravno.“

„A egipatsku?“

„Sve do usmenih podataka, pre hijeroglifa.“

„Kaem ga podučava“, kazala je Kleopatra progovarajući prvi put. „Cezarion će biti najobrazovaniji kralj svih vremena.“

Ovaj razgovor je odredio kako će se odvijati večera; Cezarion je neprestano pričao, njegova majka bi povremeno kojom rečju potvrdila njegove izjave, a Antonije je ležao na sof i pretvarajući se da sluša kad nije odgovarao na neko od Cezarionovih pitanja.

Iako mu je dečak bio drag, uvideo je istinitost Fontejevih opaski; Kleopatra nije Cezarionu usadila osećaj sopstvenih ograničenja i bio je dovoljno samouveren da kao odrastao učestvuje u čitavom razgovoru. To bi možda bilo dopustivo da nije imao naviku da se meša. Njegov otac ne bi dozvolio takvo ponašanje – Antonije ga se dobro sećao iz vremena kad je i sam Antonije bio Cezarionovih godina! Kleopatra je pak bila majka očarana sinom, nadmenim i izuzetno tvrdoglavim. Beskorisna.

Kad su posluženi slatkiši, Antonije je najzad progovorio. „Hajde, mladi Cezarione“, rekao je oštro. „Želim da nasamo razgovaram s tvojom majkom.“

Uvređen, dečak je zaustio da se usprotivi; a onda je opazio crvenu iskru u Antonijevim očima. Otpor mu je splasnulo kao probušena mešina. Slegnuo je ramenima ozlojeđeno i otišao.

„Kako si to uradio?“, upitala je s olakšanjem.

„Govorio sam i gledao kao otac. Daješ dečaku previše slobode, Kleopatra, a na tome ti kasnije neće biti zahvalan.“

Nije odgovorila, zauzeta pokušajem da oceni ovakvog Marka Antonija. Nikako, činilo se, nije stario kao ostali muškarci, nikad pokazivao spoljne znake raspusnog života. Trbuh mu je bio ravan, mišice nisu odavale ni nagoveštaj opuštenosti koja prati srednje godine, a kosa mu je bila kestenjasta kao i uvek, bez ijedne sede vlasi. Promene koje su se odigrale opazale su mu se u očima – očima čoveka koga nešto muči. Ali šta ga muči? Trebaće vremena da se otkrije.

Je li Oktavijan za to odgovoran? Još od Filipâ je morao da s Oktavijanom vodi rat koji nije rat. Borba umova i volje, vođena bez isukanog mača, bez zadatih udaraca. Uviđao je da mu je Sekst Pompej najbolje oružje, ali kad

se ukazala savršena prilika da se ujedini sa Sekstom i dovede svoje vojskovođe Poliona i Ventidija, nije je iskoristio. U tom trenutku je mogao zgaziti Oktavijana. Sad to više nikad neće i to je počinjao da shvata. Sve dok je mislio da ima izgleda da zgazi Oktavijana, zadržavao se na Zapadu. To što je ovde u Antiohiji govori da je odustao od borbe. Fontej je to video u njemu, ali kako? Je li mu se Antonije poverio?

„Nedostajala si mi“, rekao je najednom.

„Jesam li?“, upitala je ravnodušno, ne pokazujući veliko zanimanje.

„Jesi, sve više i više. Čudno je to. Uvek sam mislio da ti neko nedostaje sve manje kako vreme odmiče, ali moja žudnja za tobom bivala je sve veća. Nisam mogao da dočekam da te vidim.“

Ženska taktika: „Kako ti je žena?“

„Oktavija? Mila kao i uvek. Divna osoba.“

„To ne treba da jednoj ženi kažeš o drugoj.“

„Zašto ne? Otkad je Marko Antonije zaljubljen u vrli-
nu, dobrotu, ljubaznost žene? Ja je... sažaljevam.“

„To znači da misliš da te voli.“

„U to sam sasvim siguran. Ne prođe nijedan dan da mi ne kaže kako me voli ili mi to napiše kad nismo zajedno. Imam gomilu takvih pisama ovde u Antiohiji.“ Iskrio je lice. „Piše mi kako su deca, šta radi Oktavijan – barem ono što ona zna – i sve ostalo što misli da bi mi bilo zabavno. Mada, nikad ne spominje Liviju Druzilu. Ne odobrava stav Oktavijanove žene prema kćerki koju mu je rodila Skribonija.“

„Je li Livija Druzila rađala? Nisam čula.“

„Nije. Neplodna kao Libijska pustinja.“

„Onda je možda to Oktavijanova greška.“

„Ne zanima me čija je greška!“, prasnuo je.

„Trebalo da te zanima, Antonije.“

U odgovor se primaknuo njenoj sofi i privukao je sebi. „Želim da vodim ljubav s tobom.“

Ah, zaboravila je njegov miris, koliko je draži! Čist, obljubljen suncem, lišen i najmanje primese istočnjačkog. Jeo je hranu svog naroda, nije podlegao kardamomu i cimetu, toliko cenjenim na Istoku. Njegova koža stoga nije mirisala na njihova ulja.

Osvrnuvši se, shvatila je da su sluge otišle i da nikom, čak ni Cezarionu, neće biti dozvoljeno da uđe. Spustila je ruku na njegovu, prinela je dojci, punijoj od rođenja blizanaca. „I ti se nedostajao meni“, slagala je osećajući kako joj se telom širi želja. Da, zadovoljavao ju je kao ljubavnik, a Cezarionu će dobro doći još jedan brat. Amune Ra, Izido, Hator, dajte mi sina! Meni su tek trideset tri, još nisam dovoljno stara da bi porođaj bio opasnost za jednog Ptolemeja.

„I ti si meni nedostajao“, prošaputala je. „Oh, ovo *prija!*“

Ranjiv, obuzet sumnjama, ne znajući šta mu nosi budućnost u Rimu, Antonije je bio zreo da ga Kleopatra ubere i pao je svojom voljom na njen dlan. Došao je u one godine kad mu je od žene trebalo nešto više od pukog polnog opštenja; žudeo je za istinskom družbenicom, a takve nije bilo ni među njegovim prijateljicama ni među ljubavnicama, niti je, sasvim izvesno, njegova rimska žena bila takva. Ova kraljica među ženama – zaista, ovaj kralj među muškarcima – bila mu je ravna u svakom pogledu – moć, snaga, častoljublje prožimali su je do srži.

A ona, svesna svega toga, nije žurila da iskaže svoje zahteve koji nisu bili ni telesni ni duhovni. Gaj Fonteju, Poplikola, Sosije, Titije i mladi Marko Emilije Skaur su svi do jednog bili u Antiohiji, ali ovaj novi Marko Antonije jedva da ih je i primećivao išta više no što je primetio dolazak Gneja Domicija Ahenobarba, čija je uprava Bitinijom bila naprosto nezanimljiva za čoveka koji svuda zabada nos. Kleopatra mu se nikad nije dopadala, a ono što je video u Antiohiji samo je potvrdilo to osećanje. Antonije je bio njen rob.

„Ne kao sin sa svojom majkom“, rekao je Ahenobarb Fonteju, u kome je, osećao je, imao saveznika, „već kao pas s gospodarom.“

„Proći će ga“, kazao je Fonteju, uveren da će tako i biti. „Bliži je pedesetoj nego četrdesetoj, bio je konzul, imperator, trijumvir – sve izuzev nespornog prvog čoveka Rima. A još od protraćene mladosti s Kurionom i Klodijem, na glasu je kao ženskaroš koji se suštinski nikad nije posvetio jednoj ženi. Sada ga je to stiglo, pa otud ovo s Kleopatrom. Pomiri se s tim, Ahenobarbe! Ona je najmoćnija žena na svetu i basnoslovno je bogata. Mora je imati i mora je sačuvati od svih pridošlica.“

„Cacat!“, prasnuo je netrpeljivi. „Ona vodi njega, a ne on nju! Postao je mekan kao umućena kaša!“

„Kad ode iz Antiohije na bojište, stari Marko Antonije će se vratiti“, tešio je Fonteju, siguran da je u pravu.

Na Kleopatrino veliko iznenađenje, kad je Antonije rekao Cezarionu da je vreme da ode u Aleksandriju i tamo vlada kao kralj i faraon, dečak je otišao bez reči protivljenja. Nije proveo s Antonijem onoliko vremena koliko se

---

nadao da hoće, ali su uspeli da u nekoliko navrata odjašu iz Antiohije i provedu dan u lovu na vukove i lavove što su zimovali u Siriji pre povratka u skitske ravnice. Nije se mogao zavarati.

„Ja nisam glup“, rekao je Antoniju nakon što su ubili prvog lava.

„Šta hoćeš da kažeš?“, upitao je Antonije trgnuvši se.

„Ovo je naseljena zemlja, isuviše naseljena za lavove. Doveo si ga iz divljine kako bismo se zabavili.“

„Ti si čudovište, Cezarione.“

„Gorgona ili kiklop?“

„Sasvim nova vrsta.“

Poslednje reči koje mu je Antonije uputio pre no što je Cezarion krenuo u Egipat bile su ozbiljnije. „Kad ti se majka vrati“, kazao je, „postaraj se da se prema njoj op-hodiš bolje. Trenutno nemilosrdno gaziš preko njenih stavova i želja. To iz tebe govori tvoj otac. Ono što ti ne-dostaje, međutim, jeste njegovo poimanje stvarnosti, a on je razumeo da je to nešto sasvim nezavisno od njega. Neguj tu vrlinu, mladi Cezare, pa te, kad odrasteš, neće zaustaviti ništa.“

A ja ću, pomislio je Antonije, biti prestar da bi me za-nimalo šta radiš sa svojim životom. Mada mislim da sam otac više tebi nego rođenim sinovima. No tvoja majka mi mnogo znači, a njoj si ti središte sveta.

Čekala je pet *nundinae* da zada udarac. Tada su bezmalo svi novonaimenovani kraljevi i moćnici posetili Antiohiju da ukažu poštovanje Antoniju. Ne njoj. Ko je ona izu-zev još jedan klijent-vladar? Aminta, Polemon, Pitodor, Tarkondimot, Arhelaj Sisen i, naravno, Irod. Pun sebe!

Počela je od Iroda. „Nije mi vratio novac koji mi duguje niti mi je isplatio deo prihoda od balsama“, kazala je Antoniju.

„Nisam znao da ti duguje novac i prihode od balsama.“

„Duguje mi! Pozajmila sam mu sto talenata kako bi svoj slučaj izneo Rimu. Balsam je deo duga.“

„Sutra ću mu po glasniku poslati pismo i podsetiti ga.“

„Ni na šta ga ne podsećaj! Nije zaboravio, naprosto ne namerava da vrati dugove. No postoji način da se nametne isplata.“

„Zaista? Koji?“, upitao je oprezno Antonije.

„Neka mi ustupi vrtove jerihonskog balsama i bitumenska nalazišta Asfaltnog jezera. Bez ikakvih uslova, da sve bude moje.“

„Jupiteru! To je jednako polovini prihoda čitavog Irodovog kraljevstva! Ostavi njega i njegov balsam na miru, ljubavi moja.“

„Ne, neću! Meni novac ne treba, a njemu treba, tačno je, ali ne zaslužuje da ga ostavim na miru. Debeli puž golać!“

Trenutna zamisao izazvala je raspoloženje; Antoniju su zasvetlucale oči. „Želiš li još nešto, vrapčiću moj?“

„Punu upravu nad Kiprom, koji je uvek pripadao Egiptu dok ga Katon nije prisajedinio Rimu. Kirenaiku, još jedan egipatski imetak koji je Rim opljačkao. Kilikiju Trahiju. Sirijsku obalu do reke Eleuter – češće je pripadala Egiptu nego što nije. Halkidu. U stvari, čitava egipatska južna Sirija sasvim bi mi odgovarala, pa bi bilo bolje da mi ustupiš čitavu Judeju. Krit ne bi bio naodmet. A ni Rodos.“

Sedeo je otvorenih usta i razrogačenih sitnih očiju, ne znajući da li da zaurla od smeha ili od besa. Najzad: „Šališ se.“

„Šalim? Šalim? Ko su ti novi saveznici, Antonije? Tvoji saveznici, ne rimski! Dao si glavninu Anadolije i dobar deo Sirije skupini siledžija, izdajica i razbojnika! U stvari, Tarkondimot i jeste razbojnik! Kome si predao Sirijska vrata i čitav Aman! Sinu svoje ljubavnice si poklonio Kapadokiju, a Galaciju dao običnom pisaru! Svoju kćerku, koja s obe strane ima julijevsku krv, udao si za prljavog azijskog Grka, zelenaša! Postavio si *oslobođenika* da vlada Kiprom! O kakvu slavu si podario tako divnoj gomili saveznika!“ Gnev je povećavala majstorski tačno, očiju s divljim sjajem mačke, posuvraćenih usana, lica poput maske čistog otrova. „A gde je Egipat u čitavom tom lepom rasporedu?“, prosiktala je. „Previđen! Nije čak ni spomenut! Kako Tarkondimot mora da se smeje! A Irod – taj sluzavi žabac, taj lakomi sin grabežljivih nikogovića!“

Gde je bio njegov gnev? Gde je bilo njegovo najvernije oružje, malj kojim je drobio težnje moćnijih protivnika od Kleopatre? Ni blesak one stare poznate vatre nije mu grejao žile, sleđene pod njenim pogledom Meduze. Premda zbunjen i zapanjen, ipak je u izvesnoj meri sačuvao lukavost.

„Sasekla si me do srži!“, prodahtao je grabeći nemilosrdni vazduh. „Nisam mislio da te uvredim!“

Njen očiti gnev je popustio, ali nije ga zamenilo sažaljenje. „O, znam šta moram da uradim da bih dobila zemlje koje tražim“, rekla je mirnim glasom. „Tvoji bednici su dobili svoje zemlje na poklon, ali Egipat mora da *plati*. Koliko talenata zlata vredi Kilikija Trahija? Balsam i bitumen su deo duga, njih neću platiti. Ali Halkida? Fenikija? Filisteja? Kipar? Kirenaika? Krit? Rodos? Judeja? Moja riznica se preлива, dragi Antonije, kao što dobro znaš. To

ti je sve vreme bila namera, zar ne? Naterati Egipat da plati na hiljade i hiljade talenata zlata za svaki pletron zemlje! Ono što ostali, manje zaslužni poslušnici dobiju besplatno, Egipat će morati da kupi! Licemeru! Pokvareni, bedni lažljivče!“

Slomio se i zaplakao – oduvek dobro političko oružje.

„O, prestani da plačeš!“, prasnula je bacivši mu ubrus kao što moćnik baca novčić nekom ko mu je upravo učinio veliku uslugu. „Obriši suze! Vreme je da se pregovara.“

„Nisam očekivao da Egipat želi još zemlje“, kazao je ostavši bez razumnih objašnjenja.

„Zaista? A šta te je navelo da tako misliš?“

Osetio je bol – ona ga uopšte ne voli. „Egipat je samostalan.“ Još suznih očiju, zurio je u nju. Misli, Antonije, *misli!* „Šta bi radila s Kilikijom Trahijom? Kritom? Rodosom? Čak i Kirenaikom? Vladaš zemljom koja ima velike teškoće da održava vojsku koja brani sopstvene granice.“ Govor mu je zauzdao suze, pomogao mu da se donekle pribere. Ali ne i da pronađe samopoštovanje, bespovratno izgubljeno.

„Pridodala bih te zemlje kraljevstvu koje će naslediti moj sin, upotrebila ih kao njegovo vežbalište. Egipatski zakoni su nepromenjivi, ali ostala mesta vaze za rukom mudrog vladara, a Cezarion će biti najmudriji od svih“, odvrtila je.

Kako odgovoriti na to? „Kipar i mogu da shvatim, Kleopatra. Sasvim si u pravu, oduvek je pripadao Egiptu. Cezar ti ga je vratio, ali kad je on umro, vraćen je Rimu. Rado ću ti prepustiti Kipar. To sam i namerao da učinim – zar nisi primetila da ga nisam dodelio nikom?“

„Velikodušno od tebe“, rekla je zajedljivo. „A Kirenaika?“

„Kirenaika je deo rimskog lanca snabdevanja žitom. Ne dolazi u obzir.“

„Ne idem kući dobivši manje od tvojih svodnika i ulizica.“

„Nisu svodnici i ulizice, pristojni su ljudi.“

„Šta tražiš za Fenikiju i Filisteju?“

Neka bude tako, lakoma *meretrix*! Kad je shvatio da će možda proći godine dok ne dobije svojih četrdeset hiljada talenata srebra iz riznice Seksta Pompeja, pobesneo je. Ovde je pak sedela kraljica Egipta, voljna i sposobna da plati. Nije ga volela nimalo – avaj! Ali mogla mu je pružiti sjajnu vojsku i to smesta. Dobro, bilo mu je malo bolje, barem u glavi. „Da popričamo o zalogu. Želećeš punu upravu i svu zaradu. S vremenom ćeš platiti sto hiljada talenata zlata za svaku zemlju. Ali uzeću zalog u vrednosti jednog postotka. Po hiljadu talenata zlata za Fenikiju, Filisteju, Ravničarsku Kilikiju, Halkidu, Emesu, reku Eleuter i Kipar. Krit, Kirenaiku i Judeju ne dobijaš. Balsam i bitumen ne plaćaš.“

„Ukupno sedam hiljada talenata zlata.“ Protegnula se i zaprela. „Dogovoreno, Antonije.“

„Sedam hiljada koje želim *odmah*, Kleopatra.“

„U zamenu za zvanične tapije, na koje ćeš staviti potpis i pečat kao trijumvir zadužen za Istok.“

„Kad dobijem – i prebrojim – zlato, dobićeš spise. S pečatom Rima i mojim trijumvirskim pečatom. Staviću čak i svoj lični pečat.“

„To je prihvatljivo. Ujutro ću poslati brzog glasnika u Memfis.“

„Memfis?“

„Brže je, veruj mi na reč.“

Potom više nisu znali šta dalje. Ona je došla da do-
bije šta može i dobila više no što se nadala; njemu su
očajnički bili potrebni njena snaga i saveti, a nije dobio
ništa. Telesna veza bila je krhka, a duhovna nije postojala.
Protekao je jedan dug trenutak dok su se gledali ne-
majući više šta da kažu. Antonije je tada uzdahnuo.

„Ne voliš me uopšte“, rekao je. „Došla si u Antiohiju
kao i svaka druga žena – da kupuješ.“

„Tačno je da sam došla po Cezarionov deo plena“, od-
govorila je, a oči su joj ponovo delovale dovoljno ljudski
da se u njima nazre pomalo tuge. „Moram te, međutim,
 voleti. Da te ne volim, drugačije bih obavila svoj zadatak.
Ti to ne uviđaš, ali sam te poštjedela.“

„Bogovi me sačuvali od Kleopatre koja me ne štedi!“

„Plakao si, što za tebe znači da sam te lišila muževno-
sti. Ali muževnosti, Antonije, ne može te lišiti niko izu-
zev tebe samog. Dok Cezarion ne odraste – još barem
deset godina – Egiptu je potreban supružnik, a ja na umu
imam samo jedno ime. Marko Antonije. Nisi slabić, ali
nemaš cilj. Uviđam to jasno kao što je i Fonteј morao
uvideti.“

Nabrao je obrve. „Fonteј? Jeste li vas dvoje pričali o
ovome?“

„Ne. Naprosto sam osetila da se brine za tebe. Sada
vidim i zašto. Ne voliš Rim kao što ga je Cezar voleo, a
tvoj suparnik u Rimu od tebe je mlađi više od dvadeset
godina. Ukoliko ne umre, mora te nadživeti, a ne vidim
da će Oktavijan umreti i pored astme. Ubistvo? Savršeno
rešenje ako se može izvršiti, ali ne može. Pored Agripe i
germanske straže, nepovrediv je. Oktavijan da raspusti
liktore kao što je uradio Cezar? Neće, sve i da mu Seksta

Pompeja prinesu na zlatnom tanjiru! Da si stariji, bilo bi ti lakše, ali dvadeset godina nije dovoljno iako je i previše. Oktavijanu ove godine mora biti dvadeset šest. Moji zastupnici pričaju da je sad kad je nestala prva mladost muževniji. Tebi je četrdeset šest, a ja sam napunila trideset dve. Ti i ja po godinama više odgovaramo jedno drugom, a ja ću Egiptu povratiti staru moć. Za razliku od Kraljevstva Parćana, Egiptu je mesto na Našem moru. Ja i ti, kao moj supružnik, Antonije, razmisli šta možemo učiniti u narednih deset godina!“

Je li to što ona predlaže izvodljivo? Nije bilo po rimskim običajima, ali Rim mu je klizio iz ruku, podsećao ga na pramičke dima u mirisnom istočnjačkom vazduhu. Da, bio je zbunjen, ali ne toliko zbunjen da ne shvati šta je predlagala i kakve su teškoće. Izmicala mu je moć nad njegovim pristalicama; Polion je otišao, kao i Ventidije, Salustije, svi veliki zapovednici izuzev Ahenobarba. Koliko je još mogao da zadrži svojih sedam stotina senatorskih klijenata ukoliko ne bude u prilično čestim razmacima odlazio u duge posete Rimu? Je li to vređelo truda? Je li bio u stanju da se više potrudi kad ga Kleopatra ne voli? Pošto nije bio čovek razuma, nije mogao da shvati šta mu je uradila; samo da je voli. Od dana kad je stigla u Antiohiju bio je poražen, a ta zagonetka prevazilazila je njegovu sposobnost za odgonetanje.

Ponovo je govorila. „Budući da treba poraziti Seksta Pompeja, proteći će godine dok Oktavijan i Rim ne budu u prilici da pogledaju šta se dešava na Istoku. Senat je skup raskokodakanih starih kokošaka, nemoćnih da Oktavijanu – ili tebi – otmu vlast. Lepida ne računam.“

Skliznula je sa sofe i prišla da legne pored njega, položila obraz na mišićavu podlakticu. „Ne zagovaram

---

pobunu, Antonije“, kazala je nežnim, medenim glasom. „Daleko od toga. Sve što kažem jeste da, u dogovoru sa mnom, možeš da poboljšaš i ojačaš Istok. Kako to može biti štetno za Rim? Kako to može uniziti Rim? Naprotiv. To bi, na primer, sprečilo uspon nekog novog Mitridata ili Tigrana.“

„Postao bih ti supružnik u tren oka, Kleopatra, kad bih iskreno mogao da verujem da je deo toga za mene, zbog mene. Mora li svaki atom toga biti Cezarionov?“, upitao je okrznuvši joj usnama rame. „Nedavno sam shvatio da pre no što umrem želim da stojim sam i ogroman sasvim obasjan suncem – ni u kakvoj senci! Ni u senci Rima, ni u senci Cezariona. Želim da svoj život završim kao Marko Antonije, ni Rimljanin ni Egipćanin. Želim da budem istinski jedinstven. Želim da budem Antonije Veliki. A ti mi to ne nudiš.“

„Ali ja ti upravo nudim veličanstvenost! Ne možeš biti Egipćanin, to se podrazumeva. Ako si Rimljanin, samo ti to možeš da odbaciš. To je samo svlak kojeg se možeš rešiti lako kao što se zmija lišava svog.“ Priljubila je usne uz njegovo lice. „Antonije, *zaista* razumem! Žudiš da budeš veći od Julija Cezara, što podrazumeva osvajanje novih svetova. Ali gledajući Parćane, gledaš u pogrešan svet. Okreni glavu na zapad, a ne još dalje na istok! Cezar nikad zapravo nije osvojio Rim – popustio je Rimu. Antonije može steći kognomen Veliki jedino osvajanjem Rima.“

Bio je to tek početak neprestane borbe koja je trajala do marta, antiohijskog proleća. Borba titanâ vođena u mraku njihovih zamršenih osećanja, u tišini neizgovorenih

---

sumnji i nepoverenja. Tajnost je bila neophodna i potpuna; ako bi Ahenobarb, Poplikola, Fonteji, Furnije, Sosije ili bilo ko od Rimljana u Antiohiji naslutio da Antonije neprestano i bez poreza prodaje ono što pripada Rimu i što je samo iznajmljeno kraljevima-klijentima u zamenu za danak, došlo bi do potresa toliko velikog da bi se Antonije obreo u lancima i bio vraćen u Rim. Kleopatri prenete zemlje morale su izgledati nedužno prenete dok Antonijevo uporište vlasti ne bude mnogo jače. Ono što se javno predstavljalo na jedan način, na drugačiji je bilo poznato samo Antoniju i Kleopatri. Njegove rimske zemljake sve to je moralo podsećati na uobičajene ustupke kako bi se pribavilo zlato za izdržavanje vojske. Kad jednom bude nepobediv na Istoku, više nije važno šta se zna. Pokušala je da nagovori Cezara da postane kralj Rima i nije uspela. Antonije je bio od popustljivije tvari, naročito u sadašnjem stanju svesti. A Istok je žudeo za jakim kraljem. Ko je bolji od Rimljanina, koji poznaje zakon i vlast, koji se ne prepušta ćudljivostima i ne ubija iz čista mira? Antonije Veliki će Istok pretvoriti u oblast dovoljno jaku da se s Rimom bori za prevlast u svetu. Tako je sanjala Kleopatra, znajući vrlo dobro da će dotad proteći mnogo vremena, a još više dok Antonija Velikog ne bude uništila zarad Cezariona, kralja nad kraljevima.

Antonije je uspeo da nasamari svoje kolege. Ahenobarb i Poplikola su kao svedoci potvrdili Kleopatrine spise i ne pročitavši ih i podsmevali se njenoj lakovernosti. Toliko zlata!

Ali o svom najtežem sukobu Antonije se nije mogao poveriti nikom. Kraljica se odlučno protivila njegovom parćanskom pohodu i nije htela da za to da svoje zlato. Strahovala je da će vojska pod parćanskim napadima

pretrpeti velike gubitke, strahovala je da će vojske ostati isuviše malo da obavi ono što je sama htela da vojska učini – da krene u rat protiv Rima i Oktavijana. Namere je Antoniju otkrila samo delimično, ali su joj stalno bile na umu. Cezarion mora vladati Cezarovim svetom kao i Egiptom i Istokom, i to niko neće sprečiti, uključujući i Marka Antonija.

Na svoj užas, Antonije je saznao kako Kleopatra namerava da s njim krene u pohod i očekuje da vodi glavnu reč na ratnim većima. Kanidije je čekao u Karani nakon uspešnog proboja na sever u Kaukas, a ona je, kako je stalno govorila, jedva čekala da ga upozna. Ma koliko se trudio, Antonije nije uspeo da je uveri da nije dobrodošla, da je njegovi legati neće trpeti.

I za svega jedan *nundinum* rešio se ljudi koji će se najverovatnije protiviti njenom prisustvu. Poplikolu je poslao u Rim da oraspoloži njegovih sedam stotina senatora, a Furnija da upravlja provincijom Azijom. Ahenobarb se vratio da upravlja Bitinijom, a Sosije je trebalo da produži u Siriju.

Tada ga je spasao najprirodniji i najneizbežniji događaj – trudnoća. Obamro od olakšanja, mogao je da kaže legitima da će kraljica s legijama putovati samo do Zeugme na Eufratu, a onda otići kući u Egipat. Razveseljeni i zavidljeni, njegovi legati su pretpostavili da je kraljičina ljubav prema Antoniju toliko velika da Kleopatra jedva podnosi da bude razdvojena od njega.

I tako je vrlo zadovoljna Kleopatra na rastanku u Zeugmi poljubila Marka Antonija i otisnula se na dugo putovanje kopnom i povratak u Egipat; iako je mogla da plovi, imala je

dobar razlog da to ne učini. Razlog zvani Irod, kralj Jevreja. Kad je saznao da je izgubio balsam i bitumen, galopom je iz Jerusalima dojahao u Antiohiju. Ali ugledavši da u primaćoj odaji pored Antonija sedi Kleopatra, okrenuo se i odjahao kući. Taj postupak je Kleopatri rekao da Irod više voli da čeka dok ne bude u prilici da s Antonijem bude nasamo. To je takođe značilo da je Irod video ono što Rimljani nisu – da ona gospodari trijumvirom zaduženim za Istok koji je kao glina u njenim vrednim rukama što se mešaju u sve.

Bez obzira na svoja lična osećanja, međutim, Irod nije imao drugog izbora do da kraljicu Egipta dočeka u svojoj prestonici i smesti je kraljevski u svoju novu palatu, raskošnu građevinu.

„Zapravo, vidimo nove zgrade koje niču svuda“, rekla je svom domaćinu na večeri Kleopatra pomislivši u sebi da je hrana užasna, a kraljica Marijamna ružna i dosadna. No plodna – već dva sina. „Jedna veoma podseća na tvrđavu.“

„O, to i jeste tvrđava“, odvratio je mirno Irod. „Nazvaću je Antonija po našem trijumviru. Gradim takođe i novi hram.“

„I, čujem, neke nove građevine u Masadi.“

„Bilo je to okrutno izgnanstvo za moju porodicu, ali mesto je zgodno. Omogućiću mu bolje nastambe, više žitnica i ostava za hranu, kao i spremišta za vodu.“

„Šteta što je neću videti. Priobalni drum je udobniji.“

„Naročito za gospu koja čeka dete.“ Rukom je dao znak Marijamni, koja je ustala i smesta otišla.

„Imaš oštro oko, Irode.“

„A ti neutaživu glad za zemljom, sudeći po mojim izveštajima iz Antiohije. Kilikija Trahija! Za šta ti treba taj stenoviti deo obale?“

„Između ostalog, da Olbu vratim kraljici Abi i rodu Teukridâ. Nisam, međutim, dobila jedini grad.“

„Kilikijska Seleukeja je strateški isuviše važna za Rimljane, draga moja častoljubiva kraljice. Uzgred, ne mogu da dobijem prihode od balsama i bitumena. Preko su mi potrebni.“

„Već imam i balsam i bitumen, Irode, a ovde su“, rekla je vadeći spis iz torbe sačinjene od zlatne mrežice i ukrašene dragim kamenjem, „naređenja Marka Antonija da prikupljaš prihode u moje ime.“

„Antonije mi to ne bi učinio!“, uzviknuo je Irod čitajući.

„Antonije bi, i učinio je. Mada, moja je zamisao bila da ti prikupljaš prihode. Trebalo je da vratiš svoje dugove, Irode.“

„Nadživeću te, Kleopatra!“

„Koješta. Suviše si pohlepan i suviše debeo. Debeli ljudi umiru ranije.“

„A mršave žene žive večno, hoćeš da kažeš. Ali ne i ti, kraljice. Moja pohlepa nije ništa u poređenju s tvojom. Nećeš se zadovoljiti dok ne budeš imala čitav svet. Ali Antonije nije čovek koji ti ga može dati. Ne drži čvrsto ni deo sveta koji već ima, zar nisi primetila?“

„Fuj!“, pljunula je. „Ako misliš na pohod protiv kralja Parćana, to je jednostavno nešto što će morati da zaboravi pre nego što svoje snage usmeri na ostvarljivije ciljeve.“

„Ciljeve koje si mu *ti* smislila!“

„Glupost! Sasvim je sposoban da ih vidi i sam.“

Irod se ponovo zavalio na sofu i skrstitio debele, prsternjem načičkane prste na trbuh. „Otkad kuješ zaveru koju mislim da kuješ?“

Zlatne oči su se raširile, gledale ga u neverici. „Irode! Ja da kujem zavere? Mašta ti je grozničava. Počećeš da buncaš. Kakvu bih zavereu ja mogla kovati?“

„Kako Antonije nosi prsten u nosu i vuče za sobom ogroman broj legija, draga moja Kleopatra, rekao bih da spremaš prevrat Rima u korist Egipta. Ima li boljeg trenutka da napadneš nego kad je Oktavijan slab i kad su zapadnim provincijama potrebni njegovi najbolji ljudi? Tvoje častohleplje, tvoja požuda nemaju granica. Iznenaduje me što niko izgleda nije naslutio tvoje zamisli izuzev mene. Siroti Antonije, kad samo shvati!“

„Ako si mudar, Irode, svoja razmišljanja ćeš zadržati u svojoj glavi i neće ti skliznuti s jezika. Bezumna su, neosnovana.“

„Daj mi balsam i bitumen i ćutaću.“

Skliznula je sa sofe i nazula papuče. „Ne bih ti dala ni smrad krpe za znoj, grozoto jedna!“ I izašla je, a nabori njene odežde šuštali su kao tihi, zlokobni glasovi što šapatom izgovaraju kletve.

Dan nakon što je Kleopatra iz Zeugme krenula u Egipat, pojavio se Ahenobarb, živahan i bez izvinjenja.

„Trebalo da si na putu ka Bitiniji“, rekao je Antonije, nazgled nezadovoljan, ali u duši presrećan.

„To si smislio ne bi li me se rešio dok si mislio da će egipatska harpija ići u pohod s tobom. Nijedan Rimljanin to ne bi trpeo, Antonije, i iznenađen sam što si mislio da ti možeš – ukoliko nisi prestao da budeš Rimljanin.“

„Ne, nisam!“, odvratio je razdražljivo Antonije. „Ahenobarbe, moraš razumeti da se ovaj pohod ostvaruje samo zahvaljujući Kleopatrinoj spremnosti da mi

pozajmi ogromnu količinu zlata! Izgleda da je mislila kako joj pozajmica daje pravo da učestvuje u pohodu, ali kad smo dovde došli, rado je otišla kući.“

„A ja sam rado prekinuo putovanje u Nikomediju. Dakle, prijatelju moj, upoznaj me s nedavnim događajima.“

Antonije izgleda veoma dobro, pomislio je Ahenobarb, bolje nego što sam video da izgleda još od Filipâ. Ima u njemu nešto vredno njegove čvrstine, a to nije samo ostvarenje sna. Koliko god da se gnušam egipatske harpije, zahvalan sam joj što je pozajmila zlato. Antonije će joj ga vratiti posle samo jednog kratkog pohoda.

„Pribavio sam izvor obaveštenja o Parćanima“, rekao je Antonije. „Nećak novog parćanskog kralja. Zove se Mones. Kad mu je Fraat pogubio čitavu porodicu, Mones je uspeo da pobegne u Siriju jer se u to vreme nije zatekao na dvoru. Bio je u Nikeforiju, sređivao trgovački spor s arabljanskim šatordžijama. Nije se, naravno, usuđivao da ode kući – glava mu je ucenjena. Čini se da se kralj Fraat oženio kćerkom iz neke drugorazredne arsakidske kuće i da namerava da izrodi novi niz naslednika. Sudbinu nevestine porodice okončao je mač ili sekira ili šta već Parćani upotrebljavaju. Ovom novom leglu sinova trebaće godine da odrastu, pa ih godine dele od trenutka kad će ugroziti Fraata. Mones je pak odrastao muškarac i ima pristalice. Nemilosrdni su ovi istočnjački vladari.“

„Nadam se da to imaš na umu kad imaš posla s Kleopatrom“, odvratio je suvo Ahenobarb.

„Kleopatra je“, rekao je pomalo nadmeno Antonije, „drugačija.“

„A ti si, Antonije, zaljubljen“, uzvratilo je nepomirljivi otvoreno. „Nadam se da je tvoja procena ovog Monesa pouzdanija.“

„Pouzdana kao Brijaksidova bronza.“

Ali kad je upoznao princa Monesa, Ahenobarbu se stegnulo želudac. Da veruje ovom čoveku? Nikad! Taj ne gleda pravo u oči i pored sveg svog dobrog grčkog jezika i oponašanja grčkog ophođenja.

„Ne daj mu ni vrh malog prsta!“, uzviknuo je Ahenobarb. „Daš li mu, iščupaće ti ruku iz ramena! Zar ne vidiš da je on taj koga je kralj Fraat sačuvao, naučio zapadnjačkom ponašanju, ukoliko postane neophodno da u naše redove ubaci uhodu? Mones nije izbegao pokolj, pošteđen je da obavi svoju parćansku dužnost – da nas namami u propast i poraz!“

Antonije se u odgovor nasmejao; ništa što je Ahenobarb ili bilo koji drugi sumnjičavac mogao reći nije ga moglo navesti da promeni mišljenje kako je Mones čist kao Kleopatrino zlato.

Glavnina vojske čekala je u Karani s Publijem Kanidijem, ali je Antonije doveo sa sobom još šest legija kao i deset hiljada galskih konjanika i ukupno trideset hiljada stranih novaka – Jevreja, Sirijaca, Kilikijaca i azijskih Grka. Jednu legiju ostavio je u Jerusalimu kako bi osigurao da Irod i dalje bude na prestolu – Antonije je bio odan prijatelj, no ponekad i lakoveran – a sedam legija čuvalo je uvek nemirnu Makedoniju.

Eufrat je između Zeugme i gornjeg toka oko Karane tekao širokom dolinom; bilo je obilne ispaše za konje, mazge i volove. Posle Samosate dolina se počela pomalo sužavati, a drum je bivao sve neravniji dok je ogromna sila nastavljala dalje u Melitenu. Nedaleko na sever od Samosate vojska je prošla pored povorke kola s prtljagom

– razočaranje jer ju je Antonije iz Zeugme poslao dvadeset dana pre svih i mislio je da će tako oba dela vojske u Karanu stići u istom trenutku. Samouvereno je očekivao da će volovi dnevno prelaziti petnaest milja i više, ali ni svi korbači i psovke na svetu nisu mogli da ih nateraju da pređu više od deset, kako je sada otkrio.

Povorka kola s prtljagom bila je Antonijeva dika i ponos, najveća koju je dotad okupila jedna rimska vojska. Doslovce stotine katapulta, balista i manjih ratnih sprava kotrljalo se iza neophodnog broja volova što su vukli svaku spravu, a na to još i nekoliko ovnova sposobnih da sruše kapije običnog grada, te jedno čudovište, dugo osamdeset stopa i u stanju da sruši, kako je Antonije u šali rekao Monesu, „čak i kapije drevnog Ilija“! To su bile samo ratne sprave. Kola za kolima prevozila su potrepštine – pšenicu, burad usoljene svinjetine, žestoko nadimljenu slaninu, ulje, sočivo, leblebije, so, dodatne delove, alat i opremu legijskih zanatlija, ugalj, odlivke topljenog gvožđa za kovanje, ogromne grede i daske, testere za seču drveća ili mekih stena poput bigra, užad i konopce, platno, dodatne šatore, stubove, konjsku opremu, sve čega se umešni *prafectus fabrum* mogao dosetiti da će zatrebati vojsci ove veličine kako bi nadomestila ono što nosi ili podigla opsadu. Povorka kola bila je duga petnaest milja, ali se kretala bočno zbijena na tri milje; dve nepotpune legije od po četiri hiljade ljudi stalno su bile raspoređene da stražare nad tako velikom i dragocenom ratnom opremom. Zbog toga je zapovednik Opije Statijan gundao svakom ko bi ga slušao.

Među njegovim slušaocima našao se i Antonije kad je vojska prošla pored povorke.

„Sve je dobro dok možemo da marširamo ovako“, rekao je bezobzirno Statijan, „ali one planine tamo napred nagoveštavaju mi uzane doline, a ako moramo vući kola, neće nam opstati ni veza ni odbrana.“

Ovo nije bilo mišljenje koje je Antonije želeo da čuje niti je bio spreman da ga sluša. „Ti si baba, Statijane“, rekao je podbovši konja. „Nateraj ih samo da dnevno prelaze više milja!“

Pokretne snage stigle su u Karanu petnaest dana nakon polaska iz Zeugme prešavši razdaljinu od trista pedeset milja, ali povorka kola s opremom nije stigla još dvanaest dana iako je krenula ranije. To je značilo da je Antonije u gadnom raspoloženju; a kad je bilo tako, nije slušao nikog, ni prijatelje poput Ahenobarba ni zapovednike poput Kanidija, koji je tek stigao iz pohoda na Kaukasu i bio izuzetno dobro obavešten o planinama.

„Italija je okružena Alpima“, kazao je Kanidije, „ali su oni poput dečjih igračaka u poređenju s ovim visovima. Pogledaj po uvali u kojoj se nalazi Karana i videćeš stotine planina visokih oko petnaest hiljada stopa. Krenuo na sever ili na istok, još su više, još vreltnije. Doline su jedva nešto šire od uzavrelih potoka koji teku kroz njih. Već je sredina aprila, što znači da vremena za pohod imaš do oktobra. Šest meseci i stići će zima. Karana je najveće područje uslovno rečeno ravnog tla između ovog mesta i velikih ravnica gde se Araks uliva u Hirkansko more. Ja sam imao svega deset legija i dve hiljade konjanika, ali mi je u ovoj zemlji bilo nezgodno da zapovedam čak i snagama tolike veličine. Ipak, rekao bih da znaš šta radiš, pa ne nameram da se protivim.“

Kao i Ventidije, i Kanidije je bio vojni čovek niskog porekla; uspon mu je omogućila samo njegova velika veština zapovedanja vojskom. Pridružio se Marku Antoniju nakon Cezarove smrti i draži mu je bio Antonije nego Antonijeve vojne sposobnosti. Nakon Ventidijeve pobe-
de u Siriji, međutim, Kanidije je znao da neće biti postavljen za zapovednika pohoda kakav je Antonije sad predlagao, da se u Kraljevstvo Parćana uđe, takoreći, na mala vrata. Taj mučni poduhvat će iziskivati sjajni um jednog Cezara, a Antonije nije Cezar. Pre svega, on je voleo samu veličinu, dok se Cezar gnušao velikih vojski. Za njega su deset legija i dve hiljade konjanika bili dovoljna sila koju svaki zapovednik može upotrebiti uspešno; više od toga i naređenja postaju nejasna, a vezu ugrožavaju razdaljina i vreme. Kanidije se slagao sa Cezarom.

„Je li došao kralj Artavazd?“, upitao je Antonije.

„Koji?“

Antonije je zatreptao. „Mislio sam na jermenskog.“

„Jeste, ovde je, čeka na prijem s tijeom u ruci. Ali čeka i Artavazd od Medije Atropatene.“

„Medije Atropatene?“

„Tako je. Obojica su se uplašili posle mog izleta u Kaukas i obojica su zaključili da će u ovom sukobu s Parćanima pobediti Rim. Artavazd od Jermenije želi da mu se vrati njegovih sedamdeset dolina u Mediji Atropateni, a Artavazd od Medije Atropatene želi da vlada Kraljevstvom Parćana.“

Antonije je zaurloao od smeha. „Kanidije, Kanidije, kakva sreća! Samo kako ćemo ih razlikovati po imenima?“

„Ja jermenskog nazivam jermenskim, a ovog iz Medije Atropatene jednostavno međanskim.“

„Nemaju li kakve telesne osobine koje nam mogu poslužiti?“

„Ova dvojica nemaju! Liče kao blizanci – zbog svih tih međurođaćkih brakova, valjda. Kitnjaste suknjice i haljenci, lažne brade, mnoštvo kovrdža, povijeni nosevi, crne oči i crna kosa.“

„Deluje kao da su Parćani.“

„Sve je to isto, pretpostavljam. Jesi li spreman da ih vidiš?“

„Govori li ijedan od njih grčki?“

„Ne, a ni aramejski. Govore sopstvene jezike i parćanski.“

„Dobro je onda što imam Monesa.“

Antonije, međutim, nije Monesa imao zadugo. Nakon što je pri nekoliko prilično neobičnih prijema radio kao tumač ljudima koji nisu imali predstavu o tome kako druga strana razmišlja, Mones je odlučio da se vrati u Nikeforij – on je, kako je podsetio Antonija, kralj arabljanskih šatordžija i treba da svoje novo kraljevstvo pripremi za rat. Uz duboke izraze zahvalnosti i uveravanja da će trojica ljudi koje je pronašao biti bolji tumači od njega, Mones je otišao na jug.

„Voleo bih da mu verujem“, rekao je Kanidije Ahenobarbu.

„Voleo bih da mu verujem, ali mu ne verujem. Budući da sad više ništa ne možemo promeniti, jedino što nam preostaje, Kanidije, jeste da se pomolimo bogovima da nismo u pravu.“

„A ako jesmo, da Mones ne može učiniti ništa što bi omelo Antonijeve namere.“

„Više bih voleo da nam je vojska daleko manja. On se ponaša kao dete kad su posredi jermenski katafrakti! Ali kao čovek koji je dobro upoznao i jermenske i parćanske katafrakte, mogu ti reći da se jermenski ne mogu uporediti s parćanskim“, odvratio je Kanidije s uzdahom. „Njihovi oklopi su tanji i slabiji, a konji im nisu mnogo veći od naših u Italiji – pre bih ih nazvao kopljanicima s verižnjačama nego pravim katafraktima. No Antonije je ushićen što je dobio šesnaest hiljada takvih.“

„Još šesnaest hiljada konja koje treba hraniti“, kazao je Ahenobarb.

„I možemo li Jermeniji ili Mediji verovati više nego što verujemo Monesu?“, upitao je Kanidije.

„Možda Jermeniji. Mediji – nikako. Koliko ima odavde do Artaksate?“, upitao je Ahenobarb.

„Dvesta milja, možda nešto više.“

„Moramo li da idemo tamo?“

„Misliš, među same Jermene. Nažalost, moramo. Nikad mi se nije dopadala ova zamisao o ulasku na mala vrata iako bi bila dobra da zemljište nije onako grozno. Najpre stizemo u Fraaspu, pa u Ekbatanu, pa Suzu, pa onda u Mesopotamiju. A misli li on da će prateća povorka uspeti da održi korak? Valjda ne misli!“

„To je Marko Antonije“, uzvratilo je Ahenobarb. „Jedan je od onih vojskovođa koji veruju da će se, ukoliko nešto žarko žele, to i dogoditi. I može biti veoma dobar u pohodu kakvi su bili Filipi. Ali kako će se izboriti s nepoznatim?“

„Sve se svodi na dva pitanja, Ahenobarbe. Prvo – je li Mones izdajnik? Drugo – možemo li verovati Jermeniji?“

Ako je odgovor na prvo odrećan, a na drugo potvrđan, Antonije će uspeti. U suprotnom neće.“

Ovog puta je prateća povorka krenula u Artaksatu, prestonicu Jermenije, gotovo istog časa nakon što je stigla u Karanu – što je prilično razgnevalo Opija Statijana, koji nije imao priliku da se odmori, okupa, dođe do kakve žene i razgovara s Antonijem. Nameravao je da Antoniju preda spisak svega onog što je smatrao da se može ostaviti u Karani ne bi li se smanjila povorka i možda malo ubrzalo njeno kretanje. Ali ne, naređenje je stiglo da se ide dalje i da se nosi sve. Čim stigne u Artaksatu, povorka treba da krene ka Fraaspi. I opet ni odmora, ni kupanja, ni žene ni prilike za razgovor s Antonijem.

Antonije je bio uznemiren i nestrpljiv da započne pohod, uveren da će svojim ulaskom na mala vrata sprečiti marš Parćana. Neko ih je sigurno upozorio da će prva na udaru biti Fraaspa – bilo je isuviše istočnjaka i svakojakih stranaca da bi se sačuvala ovako velika tajna – ali Antonije je računao na brzinu i nameravao da se kreće podjednako brzo kao što je to Cezar činio u svojim pohodima. Rimska vojska će stići u Fraaspu mnogo ranije nego što je očekuju.

Stoga se nije zadržavao u Artaksati već je, čim je mogao, krenuo dalje najkraćim mogućim putem. Artaksatu je od Fraaspe delilo petsto milja, a zemljište nije bilo ni neravno ni visoko kao oblast koju su prešli od Karane do Artaksate. Ali Antonija su njegovi međanski i jermenski vodiči obavestili da ide u pogrešnom pravcu zarad lakšeg prelaska. Svaki greben, svaki prevoj, svaka udolina, pružali su se od istoka ka zapadu, i mada bi bilo mnogo